

CULTUURBERICHTGEVING

THE SITESLEZING THEATERFESTIVAL 2002

Wetenschappelijk onderzoek of losse babbel?

Om een min of meer redelijk antwoord te geven op de vraag hoe er in Vlaanderen over cultuur wordt bericht, zou men aan de hand van geëxpliciteerde beoordelingscriteria een representatief corpus van kritische bijdragen over cultuur moeten onderzoeken die tijdens een welbepaalde periode werden gepubliceerd. Ik bedoel hiermee dat ik er voorstander van ben om de cultuurberichtgeving in Vlaanderen wetenschappelijk te onderzoeken in plaats van er al of niet polemische uitspraken over te doen die vooral het resultaat zijn van de manier waarop men zich intuïtief tot dit onderwerp verhoudt. Nochtans is dit laatste wel degelijk waar ik voor gevraagd ben en wat ik ook ga doen.

Natuurlijk kan men over culturele berichtgeving in Vlaanderen van gedachten wisselen zonder gebruik te maken van een wetenschappelijke benadering. Alleen denk ik niet dat men in dit geval tot een gefundeerd antwoord kan komen op de vraag hoe er in Vlaanderen over cultuur wordt bericht. Wat men op die manier wel kan doen is een aantal problemen aan de orde stellen die, althans naar mijn gevoel, in de openbaarheid nog steeds onvoldoende besproken worden. Dat is ook de bedoeling van deze korte tekst.

Een wetenschappelijke benadering stelt o.m. vragen naar de verantwoording van de gebruikte criteria, de representativiteit van het onderzochte materiaal, de manier waarop men daaruit conclusies kan trekken en naar nog zoveel meer dat het wetenschappelijk karakter van het cultuursociologisch onderzoek moet garanderen. Dat zal hier dus niet gebeuren.

Wat wel zal gebeuren is dat ik veralgemeningen zal formuleren, vereenvoudigingen maken, voorbeelden als argument aanvoeren en dat ik de discussie richt op wat me persoonlijk bezighoudt. Voorbeelden die het tegendeel aantonen van wat ik zeg, zullen dus wel te vinden zijn.

Tegelijk zou het natuurlijk precies deze geëngageerde subjectieve perceptie kunnen zijn

die een debat laat ontstaan waarbij niet wordt gestreefd naar het grootste gelijk of naar algemeen geldende uitspraken maar naar een creatieve gedachtewisseling die nieuwe inzichten laat ontstaan. Dat zou natuurlijk schitterend zijn.

Tot zover mijn paraplu. Laat het nu maar regenen.

Men vroeg mij of ik me als subjectieve waarnemer vragen stelde over de manier waarop er in Vlaanderen over cultuur werd bericht. Die vragen heb ik zeker. (Ik heb ze ook genummerd.)

1. Zo vraag ik me bijvoorbeeld af of mijn indruk klopt dat de cultuurredacties van Vlaamse weekbladen en kranten van zichzelf vinden dat ze een duidelijke lijn kunnen trekken tussen bijdragen met een voldoende journalistiek gehalte en artikels met een te sterk academisch karakter.

In elk geval komt het me voor dat cultuurredacties vaker op grond van dit onderscheid bijdragen selecteren, accepteren, afwijzen of redactioneel bijsturen.

2. Ook heb ik de indruk dat dit in Vlaanderen in sterkere mate gebeurt dan in Frankrijk en Duitsland. (Ik laat Nederland buiten beschouwing. Naar mijn gevoel is er in de Nederlandse media een gebrek aan relativering van de eigen waardeoordelen. Het debat wordt er niet gebruikt als een discursieve methode van werken.)

Intussen vraag ik me ook af of mijn indruk klopt dat men in de Vlaamse media deze selectiecriteria hanteert als evidenties die men voldoende kent vanuit de journalistieke praktijk. In elk geval is mijn persoonlijke ervaring dat men de discussie over dit soort selectiecriteria uit de weg gaat, niet relevant vindt of als tijdverlies beschouwt. Voor medewerkers van cultuurredacties die intussen wel meebepalen welke richting de culturele berichtgeving uitgaat, vind ik dat een onredelijke houding.

De verklaring voor deze houding heeft meestal betrekking op de materiële werkomstandigheden in de media en de voornamelijk

financiële beperkingen van het bedrijfsbeheer in die sector. Men heeft het dan vooral over verkoopcijfers als graadmeter voor de toegankelijkheid van teksten. Hiermee verdwijnt de inhoudelijke discussie over het beleid op cultuurredacties uit het perspectief. Ik zou graag een verklaring vinden die verder reikt dan dit liberale dialectisch materialisme.

3. Ik vraag me af of het niet kenmerkend is voor de hedendaagse afkeer van het rationalisme, dat men binnen de berichtgeving over cultuur op dit ogenblik nog moeilijk aanneemt dat de criticus zijn persoonlijke subjectieve ervaringen aan zijn kunsttheoretische inzichten toetst.

Is het niet omdat men het rationele denken wantrouwt dat men opteert voor het vlotte interview, het geïmproviseerde gesprek, de losse babbel?

(Tussen haakjes: ik haast me om te zeggen dat ik dit beschouw als een bewust gekozen, waardevolle methode van werken. Ook al omdat ik als intellectueel in Vlaanderen verschrikkelijk op mijn hoede moet zijn voor het zgn. ondemocratische karakter van uitspraken die zich zouden bedienen van termen als 'intellectueel niveau'. Ik kan evenwel niet nalaten om daar aan toe te voegen dat ik geen forum vind om de noodzaak van het zgn. 'democratische' karakter van de berichtgeving over cultuur inhoudelijk ter discussie te stellen. Persoonlijk krijg ik de geheimen van de tot in Japan bekende Vlaamse duivensport niet graag uitgelegd aan de hand van het gedrag van mussen en zwaluwen. Mag het nog over duiven gaan?)

4. Dat men duidelijk kiest voor subjectiviteit en relatief vrijblijvende reacties op vragen waar men alle kanten mee opkan en dat men vooral vluchtige uitspraken registreert die morgen alweer tot een ver verleden behoren, is dat in de eerste plaats geen manier om te breken met de oude autoriteit van de gewaardeerde criticus die vanuit een ruime kennis en een rijke ervaring goed onderbouwde beschouwingen schrijft?